

LLIBRES

Dos viatges literaris

Avui, novetats de Joan Margarit i Toni Sala

JORDI LLAVINA
 ● Joan Margarit i Toni Sala —dos autors molt prolífics— són, també, dues referències de pes de la literatura catalana actual. El primer presenta una antologia de poemes dedicats a Barcelona; el segon, el relat d'un viatge en autoestop per la Catalunya real.

► **Un retrat moral.** Joan Margarit no para. Ara fa un any aterrava en el món anglosaxó gràcies a l'antologia de poemes seus *Tugs in the Fog*, traduïda per Anna Crowe (Bloodaxe Books). A començaments d'any, apareixia, també, *Casa de Misericòrdia*, el seu últim llibre de poemes independent.

Barcelona amor final és una antologia —per tant, conté poemes ja coneguts—, però, alhora, és més que això. Sis anys enrere, el poeta aplegava tots els seus versos d'amor en el volum *Poesia amorosa completa 1980-2000*; ara fa això mateix amb els dedicats a la seva ciutat (o una de les seves ciutats), però al mateix temps va més enllà. I hi va no només perquè el llibre és trilingüe (amb la versió castellana de l'autor i l'anglesa de la mateixa Anna Crowe). Hi va perquè aquest volum —que segueix una manera de fer més pròpia del món editorial anglosaxó que no pas del nostre— s'enriqueix amb tot de fotografies al·lusives i, sobretot, amb comentaris valuosíssims de l'autor sobre cada un dels escenaris representats. És, doncs, un llibre de memòries, encara. I voldria reivindicar-lo també com a això: com a llibre de memòries, com a col·lecció d'escenaris de la ciutat que mereixen un poema, sovint associat a

una fotografia (de vegades, com és el cas de la de la noia del semàfor, feta a partir del poema).

Javier Cercas, el prologuista, diu que aquí dins hi ha «un retrat moral de la ciutat a través d'un autoretrat moral del poeta». I el poeta en qüestió afirma que el diàleg amb Barcelona és un diàleg amb ell mateix. Margarit estructura la seva antologia-llibre de memòries en vint capítols, seguint els espais descrits pels poemes. És una Barcelona que té molt més a veure amb el passat, amb la memòria de cinquanta anys ençà, que no pas amb l'actualitat (la ciutat, en paraules del poeta, de les «restes del somni»). És la Barcelona dels cafès (en queden pocs: el de l'Òpera, però segurament sense la tertúlia de caçadors que hi havia un cop per setmana, fa tants anys), la dels *meublés* (per cert, la Casita Blanca ja fa dies que ha passat a la memòria), la de les txeques (impagable l'anècdota que associa la foto d'una txeca amb una referència a l'art contemporani). La Rambla, l'estació de França, el barri de Gràcia, l'Eixample, Montjuïc són només alguns dels espais barcelonins que han merescut l'atenció del Margarit poeta. Alguns d'aquests espais (ara penso en el monument a Colom) no sols han merescut aquesta, sinó també la del Margarit arquitecte.

Per a mi, un dels grans atractius d'aquest llibre tan bell és, encara, el de l'explicació d'alguns dels pretextos de la poesia margaritiana. Diuen que malament rai si un poema l'has d'explicar gaire. Però la descripció d'alguns dels pretextos de la se-

Toni Sala fa uns dies al centre de Barcelona. / QUIM PUIG

va poesia (en la pàgina introductòria que deia a cada un dels capítols), té, per als seguidors de l'autor, un valor inestimable. Com a exemple: la seva vivència dels museus (i en concret del que hi havia al parc de la Ciutadella, el Museu d'Art Modern), prenent com a pretext l'escultura *Els primers freds*, de Miquel Blay —que donaria títol a la col·lecció dels seus poemes escrits entre els anys 1975 i 1995—. Aquesta descripció es barreja amb gràcia amb un relat autobiogràfic que sembla un feix d'apunts per a unes memòries que potser no escriurà mai (perquè la memòria del poeta està disseminada en la seva obra lírica completa). Referint-se a l'acadèmia Baixas, el pare de *Joana* escriu: «el dibuix buscava allò tan digne, / que roman en nosaltres, del passat».

El dibuix és net, perquè la de Joan Margarit és una poesia diàfana, de signe elegíac. Una netedat de línies que es referma en tants versos inoblidables sobre la pluja urbana: «borroses façanes s'aquarellen / en aquests vidres amarats per l'aigua».

► **Catalunya, a dit.** «La desolada terra de ningú» a què fa al·lusió un altre dels poemes de Margarit aplegats en el llibre que acabo de comentar és la que més interessa a Toni Sala, que es va estar gairebé un any (del març del 2006 al febrer del 2007) recorrent Catalunya de sud a nord i d'oest a est. El seu viatge comença al país de Jesús Moncada (Mequinensa, Faió, la Franja) i acaba a la Selva de Mar.

Sala viatja fent dit (i només de tant en tant, quan no el puja ningú, ha de recórrer al cotxe de línia). El seu propòsit és descriure —com un notari, sense gens d'afectació— la realitat, la Catalunya d'ara. I val a dir que la Catalunya d'ara —la de Sala; no la de, posem, Matthew Tree— és poc menys que una calamitat. Un país sense allò que els polítics i altres teòrics en diuen «imaginari».

Diverses persones amb qui coincideix en la seva ruta li demanen si fa d'Espinàs. L'autor, per curar-se amb salut, ho deixa escrit dues vegades. De fet, el seu viatge té alguna cosa d'espinesià, certament. Però la visió del món de l'un és als antí-

podes de la de l'altre. Espinàs és compassiu. Sala, àcid. Espinàs fuig de les aglomeracions. Sala hi passa (per bé que d'algunes ciutats importants com ara Lleida o Reus en diu ben poca cosa). Sala s'estima més els suburbis de les ciutats. No té la mica de romanticisme que encara conserva Espinàs. El seu viatge coincideix amb la treva d'ETA i amb la final de la Champions que el Barça va guanyar a l'Arsenal. Com a escriptor, l'anima el desig de precisió (igual que a Carner el *Preçís*: l'expressió és de Sala). El llibre és massa llarg i conté descripcions una mica gratuïtes. Però la prosa és magnífica (naturalista; de tant en tant, molt lírica). Alguns dels retrats continguts —el del jove francès que fuig del seu pare i del seu ambient—, antològics.

► **BARCELONA AMOR FINAL**
 Joan Margarit. Pròleg de Javier Cercas. Proa. 498 pàgines. Barcelona, 2007.

► **AUTOESTOP. VIATGES PER LA CATALUNYA D'ARA**
 Toni Sala. Edicions 62. 370 pàgines. Barcelona, 2007.

La cultura europea a Catalunya

FRANCESC ROCA
 ● El farmacèutic i químic (i violinista) empordanès Alexandre Deulofeu va començar, als anys 1930, una recerca sobre les relacions històriques entre la cultura catalana i la cultura europea. El primer llibre que publicà fou prologat per l'historiador i polític Antoni Rovira i Virgili. A l'exili, iniciat el 1939, connectà a Montpeller amb el filòsof i erudit Francesc Pujols. La seva visió global de la història de la humanitat ente-

sa com la història dels grans cicles de les diverses civilitzacions es va començar a publicar el 1951. Fins 25 anys més tard, no va sortir de l'impremta Hostench de Barcelona un títol clau: *Catalunya, mare de la cultura europea* (Figueres, Editorial Emporitana, 1976). Deulofeu combina la recerca positivista amb les hipòtesis fortes i explícites. I en treu conseqüències. Segons Deulofeu, a la Catalunya pirinenca de l'any 800, com a la Creta del 2.700 aC,

s'origina una nova cultura, un nou gran cicle històric que tindrà, com tots els cicles, uns 1.700 anys de duració: fins al 2.500. Una cultura que, a partir de la revolució de l'any 1.000, es va anar estenen per tota l'Europa occidental, fins als confins del món eslau. Aquesta nova cultura inclou: la literatura (els primers trobadors, l'origen de la lírica europea), la construcció (el romànic català i, més tard, el gòtic català, que arriben fins a Wells, Anglaterra; Osnabruck,

Alemanya; Murano, Itàlia, i Èvora, Portugal), la ciència (Ramon Llull, Arnau de Vilanova), la música (l'Escola de Ripoll, amb una notació musical que es difon).

Només caldria afegir-hi, la cartografia marítima, el codi internacional de navegació, els primers bancs públics, els primers parlaments, la primera novel·la moderna...

FRANCESC ROCA és professor d'economia de la UB

Portada del llibre.